

PROHLÁŠENÍ OBČANŮ O MĚSTU ZÍTRKA (Shrnutí)

Jsme skupina šestadvaceti evropských občanů z různých zemí, věkových skupin a povolání. Nejsme odborníci na problematiku udržitelného rozvoje, ale laici, kteří žijí a pracují v městech Evropy.

Evropská komise, generální ředitelství pro výzkum, nás požádala, abychom vyjádřili své vize a očekávání v souvislosti s budoucností měst a svůj názor na její výzkumný program EU nazvaný „Město zítřka“. Evropská komise tak vůbec poprvé aktivně požádala evropské občany o jejich názor na politiku Evropské unie prostřednictvím iniciativy „RAISE“.

Začali jsme konkrétními případy, které jsme představili na řadě seminářů, porovnali je s vlastními zkušenostmi a vypracovali vlastní stanoviska k těmto tématům:

- ▶ Řízení měst
- ▶ Udržitelná doprava
- ▶ Udržitelnost zastavěného prostředí
- ▶ Kulturní dědictví

Na základě našich diskusí jsme se rozhodli, že páté téma – vzdělávání – je zejména s ohledem na udržitelnost rozhodující pro úspěch v ostatních oblastech.

Všeobecné závěry

Za prvé: Jaké závěry jsme vyvodili z našich průzkumů výše uvedených čtyř oblastí?

- ▶ Názory obyvatel, zejména těch, kterým v minulosti nebyla věnována pozornost, musí být začleněny do **řízení měst** ve starých i nových členských státech EU. Důvěra se může rozvíjet pouze, je-li vzájemná; když naši vedoucí činitelé budou ochotni poslouchat a respektovat naše názory, budou lidé pozitivně reagovat a převzou odpovědnost za své činy.
- ▶ Je nezbytná změna **dopravních** návyků, aby se ulehčil přechod k udržitelnějšímu využití dopravy: technická řešení sama o sobě problémy udržitelnosti nevyřeší.
- ▶ Předpokladem pro lepší **udržitelnost zastavěného prostředí** je, že se dokážeme odpoutat od naší čistě konzumní společnosti, v níž je všechno nové vždy vnímáno jako něco lepšího než to staré. Musíme si uvědomit hodnotu opětovného používání něčeho, co už vlastníme, a nevyhazovat to jen proto, že chceme raději něco nového, ať už se jedná o obnovu bytového fondu, rekultivaci bývalých průmyslových areálů, zachování a opravu spotřebního zboží nebo recyklaci materiálů.
- ▶ Musíme se také zaměřit na udržitelné začlenění **kulturního dědictví** do každodenního života a podporovat občany, aby měli pocit, že jsou vlastníky našeho rozmanitého a společného kulturního dědictví a aby oceňovali jeho význam.

Za druhé: Co je v tomto okamžiku stejně důležité pro všechny oblasti?

- ▶ Je nutně zapotřebí zvýšit povědomí a **vzdělávání** o udržitelnosti a o důsledcích, pokud budeme pokračovat v našem současném neudržitelném způsobu života. Často se rozhodujeme na základě nedostatečných informací, aniž bychom si uvědomovali skutečnou skrytou cenu našeho jednání. Pokud se do řešení problémů aktivně zapojíme a zaujmeme jasný postoj k důsledkům naší volby, budeme moci na základě svých rozhodnutí činit změny v každodenním životě.
- ▶ Často jsou právě iniciativy v malém rámci a na **místní** úrovni nejúspěšnější, protože zapojují lidi do činností a podporují je v tom, aby viditelně zlepšovali svůj každodenní život. Slogan: „myslet globálně, jednat lokálně“ není jen klišé.

- ▶ Zkušenosti z jedné oblasti se mohou naopak často uplatnit jinde. V naší společnosti máme k dispozici obrovské spektrum odborných zkušeností a znalostí o tom, „co funguje a co nefunguje“. Nedostatečné další šíření těchto **vědomostí** je promarněnou příležitostí.

Závěry o řízení měst

Špatné **řízení měst** přináší špatné výsledky. Ty se mimo jiné projevují v živelném růstu měst, cenově nedostupném bydlení, neintegrováných systémech dopravy a zániku zelených ploch. Řízení měst považujeme za nástroj pro strukturování vztahu mezi městem a občany. Zahrnuje také partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a ostatními účastníky působícími ve městě.

Výzkum, kterým jsme se zabývali, si klade za cíl především zapojit všechny občany. Jedna klíčová oblast přitom byla zkoumána jen velice omezeně. Tuto oblast tvoří skupiny na okraji společnosti a zranitelní občané, k nimž patří například mládež, starší a chudí lidé, imigranti a migranti, rodiče samoživitelé, bezdomovci a/nebo cestující lidé.

- Doporučujeme proto, aby se budoucí výzkum financovaný EU daleko více zaměřil na zapojení občanů na okraji společnosti a jejich účast na řízení měst.
- Navrhujeme, aby se uskutečnil výzkum zaměřený na rozdíly mezi novými a starými členskými státy, pokud jde o demokratickou účast a za účelem výměny osvědčených postupů, tedy s cílem učit se novým věcem a zároveň je předávat dál a podporovat demokratickou obnovu.
- Aby se občané mohli v plné míře účastnit chodu svých společenství a jejich řízení, je nutné mít dostatečné zdroje na usnadnění této činnosti. Politici by rovněž měli být motivováni, aby tento proces podporovali. Nezávislá či dobrovolná práce není řešením.

V rámci řízení měst by se měla činit veřejná rozhodnutí namísto individuálně zaměřených rozhodnutí. Politici by měli spolupracovat s občany a vydávat víc peněz na:

- ✓ šíření informací,
- ✓ organizování setkání,
- ✓ veřejná projednávání,
- ✓ vypracování inovativních nástrojů a metod řízení,
- ✓ přesvědčovací a vzdělávací kampaně zaměřené na opatření v oblasti řízení i na další způsoby zapojování občanů do rozhodovacího procesu.

Závěry o udržitelné dopravě

Mobilita je ústředním tématem našeho každodenního života a zároveň jedním z hlavních zdrojů problémů, s nimiž se potýkáme. Ovlivňuje náš život různými způsoby: má dopad na životní prostředí, hospodářství a sociální oblast. V tomto ohledu existuje celá řada problémů v oblasti kvality života, které ve vztahu k dopravě považujeme za důležité: znečištění ovzduší (a jeho dopad na lidské zdraví), nadměrné zatížení dopravy (s jeho časovými a finančními důsledky) a dopravní nehody (každým rokem na evropských silnicích zahyne více než 40 000 lidí a počet zraněných je ještě daleko vyšší).

Výzkum v EU se zabývá několika aspekty uvedených problémů. Uvědomujeme si, že v naší společnosti a ve výzkumu je tendence upřednostňovat technologická řešení (např. futuristická automaticky řízená vozidla), protože se zdá, že nabízejí jednoduchá řešení velmi složitých problémů. To vedlo a stále vede k dalšímu vývoji, který je nákladný a může být prestižní, ale ve skutečnosti neřeší nejpálčivější problémy. Udržitelnost dopravy se zlepšit pouze tehdy, budeme-li se v první řadě zabývat chováním, motivací a potřebami lidí. Jsme rovněž znepokojeni nedostatečnou účinností šíření osvědčených postupů vypracovaných různými evropskými městy. Navrhujeme zvýšit úsilí, aby se úspěšné příklady mohly rychleji šířit a využívat v různých městech.

Pozitivně hodnotíme snahy o začlenění otázek dopravy mezi první kroky při plánování měst. Myslíme si také, že nejdůležitějším tématem výzkumu a politické činnosti by měla být změna dopravních návyků lidí, a to kreativnějším způsobem než doposud (například prostřednictvím cen dopravy, společným využíváním aut několika osobami atd).

Prozkoumali jsme výzkumné projekty zaměřené na technologické otázky a navrhujeme další výzkum v socioekonomické oblasti, a to konkrétně:

- ▶ Motivace lidí k používání ekologičtějších druhů dopravy (mezi něž patří například veřejná doprava, pěší chůze, jízda na kole, společné využívání aut několika osobami) anebo k přechodu od používání auta k udržitelnějším způsobům dopravy.
- ▶ Informace o možnostech mobility pro občany (např. jaké existují alternativy k používání auta, jaké jsou cenové relace, jízdní řády, cestovné, intermodalita...?).
- ▶ Zlepšení slučitelnosti dopravních systémů v evropských městech, například celoevropské systémy společného využívání aut několika osobami, vzájemné uznávání cestovních průkazů a jízdenek mezi městy apod.
- ▶ Která zlepšení mohou přispět k tomu, aby se veřejná doprava stala pro lidi atraktivnější? (např. doplňková infrastruktura a služby ve vlakových vozech: připojení na internet, stoly, zasedací místnosti, jazykové kurzy během cest, denní tisk,...).
- ▶ Zdravotní problémy způsobené nadměrnou dopravou.
- ▶ Politické modely k nalezení účinných metod podporování souvisejících oblastí politiky (např. politiky v oblasti hospodářství, práce, regionálního rozvoje, průmyslu, daní) s cílem začlenit do politiky potřebu změny a snížení dopravy.

Závěry o udržitelnosti zastavěného prostředí

Udržitelnější budoucnost lidstva vyžaduje přístup, který přehodnocuje to, co je již považováno za bezcenné. Opětovné používání a recyklace jsou v naší společnosti stále ještě považovány za neatraktivní a všechno nové se pokládá za lepší než to použité. Chceme-li udržitelnou budoucnost, musí se tento přístup změnit. Opětovné používání, rekultivace a recyklace by se měly stát činnostmi pro zachování města zítřka. Rekonstrukce je udržitelnější než nová výstavba, ale nemůže konkurovat nižším stavebním nákladům v oblastech s živelným růstem měst.

Ve výzkumných projektech EU bylo navrženo několik hlavních oblastí, kterými je třeba se zabývat v souvislosti se zastavěným prostředím našich budoucích měst. Tyto oblasti jsou: **živelný růst měst, městské zelené plochy, stavební technologie a bývalé průmyslové areály.**

Pokud jde o **živelný růst měst**, široké využívání automobilů přeměnilo většinu městských center na obtížně dostupné oblasti. Systémy dopravy, dodávek vody a

elektriny a kanalizační systémy se budují, aby zásobovaly a sloužily novým obydlím, přičemž se zmenšují venkovské oblasti a ničí přírodní stanoviště. Zvětšující se městské oblasti snižují sociální interakci, způsobují společenskou izolovanost a podporují rozdělení společnosti a lhostejnost. Činnosti, které jako občané doporučujeme zahrnout do budoucího výzkumu, zahrnují:

- ▶ Vzdělávat občany v oblasti energie a udržitelnosti a podporovat je, aby jednali odpovídajícím způsobem.
- ▶ Zvýšit atraktivitu městských center omezením hluku a dopravního zatížení a zlepšením mobility chodců a kvality prostor.
- ▶ Zvýšit opětovné využívání stávajících prázdných budov.
- ▶ Zvýšit daně ze živelné výstavby měst a tyto daně pak přímo reinvestovat do potřebných infrastruktur.

Zelené plochy jsou velice důležité, protože plní mnoho funkcí – zlepšují kvalitu ovzduší, vytvářejí stanoviště pro volně rostoucí rostliny a volně žijící zvířata, poskytují prostor pro bezpečnou a zdravou rekreaci, hry a sportovní vyžití dětí a především zprostředkovávají městským obyvatelům pocit pohody (omezují stres a přispívají k tomu, že si lidé více uvědomují přírodu a její cykly). Výzkum financovaný EU by se měl zaměřit na:

- ▶ zvýšení biodiverzity s cílem podpořit „přirozenější přírodu“;
- ▶ zapojení biologů do týmů, které se zabývají plánováním rozvoje měst;
- ▶ snížení využívání technologií a chemikálií;
- ▶ zapojení nezaměstnaných do údržby;
- ▶ lepší plánování rozšiřování zelených ploch;
- ▶ spojování zelených ploch s cílem umožnit migraci různých druhů zvířat a rostlin;
- ▶ zahrnutí dětských hřišť a sportovních zařízení do plánů;
- ▶ šíření vědomostí získaných v rámci projektů EU;
- ▶ všeobecná podpora zelených ploch vzhledem k tomu, že v žádném evropském městě není zeleně nadbytek.

Stavebnictví se čím dál méně snaží o využití možností, které poskytuje příroda. Některé materiály, které se v Evropě nadále hojně využívají, jako například exotické dřevo, by se používat neměly. Při výběru stavebních materiálů je nutné zvážit spotřebu energie i zdrojů. Vědomostí o těchto možnostech je již k dispozici dost, ale zájmové skupiny ve stavebnictví a špatná informovanost veřejnosti způsobují, že se nadále uplatňují stávající neudržitelné metody. Je třeba posoudit také charakteristiky a využití konečné zastavěné plochy s ohledem na tepelnou a hlukovou izolaci, emise nebezpečných částic, trvanlivost a opětovnou využitelnost postavených prvků. Podle našeho názoru by se výzkum v EU měl zabývat těmito otázkami:

- ▶ Zavedení jasných a objektivních definicí udržitelnosti / ekologických vlastností a trvanlivosti stavebních materiálů a postupů.
- ▶ Šíření vědomostí a podpora udržitelnějších způsobů bydlení.
- ▶ Podpora udržitelnější výstavby zdaňováním – daně by měly odrážet skutečné množství energie a zdrojů použité v odvětví stavebnictví.
- ▶ Používání výsledků výzkumu v oblasti ergonomie, psychologie a dobrých životních podmínek ve stavebnictví.
- ▶ Důsledné prosazování antiseizmických předpisů v zemích, v nichž jsou potřebné.
- ▶ Lepší kontakt se zájmovými skupinami ve stavebnictví, aby se při výstavbě začaly uplatňovat udržitelnější způsoby.

Bývalé průmyslové oblasti jsou opuštěné pozemky, které byly předtím používány k průmyslové činnosti a dnes představují vážné ohrožení pro životní prostředí a pro zdraví. Další výzkum v EU by se měl zaměřit na hledání způsobů pro:

- ▶ Vyvinutí účinnějších a méně nákladných technologií na vyčištění znečištěné půdy a vod.
- ▶ Sjednocení postupů plánování rekultivace bývalých průmyslových oblastí (jako potřebné zdroje by měly být využity daňové systémy).
- ▶ Určení nejlepšího alternativního využití rekultivovaných oblastí a podporování investorů v jejich využívání.
- ▶ Šíření dobrých příkladů a postupů.

Závěry o kulturním dědictví

Evropský kontinent má obrovské kulturní dědictví. Naše země proto nesou velkou zodpovědnost za zachování a zhodnocení tohoto bohatství.

Pojem kulturní dědictví pro nás znamená jak hmotné dědictví, jako např. památky, budovy či archeologické nálezy, tak i nehmotné dědictví, jako např. jazyk, literatura, hudba, umění, tradice, písně, tance a další. Věříme, že kulturní identita pramení z kulturního dědictví. Kulturní identita upevňuje společenství a města a může vést k většímu respektu mezi různými evropskými národy.

Přestože je tomuto odvětví přidělováno značné množství zdrojů, významná část evropského kulturního dědictví se buď ničí nebo je vážně ohrožena. Nejzávažnějším problémem je, že ztráta kulturního dědictví je nevratná – nic z toho, co je jednou ztraceno, nelze navrátit.

Přezkoumali jsme projekty financované EU, které zkoumají různá témata, jako např. vlivy změn klimatu, znečištění a dalších negativních aspektů na kulturní dědictví. Uvědomujeme si, že výsledkem těchto projektů je výrazné zlepšení v případě řady historických objektů.

- ✓ Máme však přesto pocit, že by EU měla najít možnosti, jak účinněji šířit konkrétní výsledky výzkumných projektů, které financuje.
- ✓ Navíc vzhledem k tomu, že ochrana kulturního dědictví je zpravidla oblastí, v níž jsou finanční zdroje velice omezené, mohla by EU zabezpečit financování, které usnadní opětovné uplatnění výsledků dosažených na základě výzkumu financovaného EU v jiných oblastech.
- ✓ Jsme proti oddělování kulturního dědictví od každodenního života a od občanů. Ochrana kulturního dědictví nemůže uspět na úrovni EU ani jednotlivých států, aniž by byla podporována (nebo podněcována) na místní úrovni. EU však může prozkoumat způsoby, jak přimět jednotlivé občany k tomu, aby porozuměli kulturnímu dědictví a přispívali k jeho zachování. Tímto způsobem by se mohlo kulturní dědictví přiblížit lidem – měli by pocit, že jsou součástí něčeho, co pomohli zachovat. V této oblasti je třeba začít u dětí. Pokud lidé nepochopí důležitost zachování kulturního dědictví, samotná technologická při řešení nepomohou.
- ✓ Výzkum v oblasti kulturního dědictví, který nám byl předložen, byl velmi jednostranný – tj. zabývá se zejména technickými otázkami, jakými jsou např. vliv

znečištění na kulturní dědictví, změny klimatu apod. Uznáváme sice nezbytnost výzkumu výše uvedených aspektů, ale domníváme se, že v dalším výzkumu by mělo být věnováno více pozornosti těmto problémům:

- dopad hospodářských tlaků,
- migrace lidí a vliv konzumního životního stylu na kulturní dědictví.

Evropský výzkum by měl více zaměřit na udržitelné začlenění kulturního dědictví do každodenního života.